

NIŠAN ZA SALIHICU

Nirha EFENDIĆ

Danima prije jedanaestog jula devedesetpete padala je kiša. Čak i oni najmlađi i dovoljno neupućeni u svekolike prilike slutili su da se sprema neko zlo, ako je i moglo biti gore. A moglo je, još kako. Zapravo, u proljeće te godine, ratna zbivanja u Srebrenici počela su poprimiti oblike nalik dužem primirju, poput onoga iz Sidranove pjesme. Ali ovaj put zaista dugo nije pucalo. Ljudi su hodali opuštenije. Bilo je puno ljudi na svakom koraku. Grad je bio živ, a humanitarna je redovnije pristizala. Kiša je nekako počela padati početkom kalendarskog ljeta.

Otac je sanjao san koji ga je dugo tištao. Često bi pomalo zabrinut bilježio novosti u neku vrstu dnevnika, dok smo se brat i ja motali okolo sve u nevjerici da će se ikad dogoditi kraj, da ćemo ikad dočekati slobodu koja bi značila otputovati barem pedesetak kilometara od kuće. Prije nego što se usudio ispričati san, primijetio je kako u zadnje vrijeme sve češće umiru tevećelije, što nije dobro za jedno mjesto, jer oni su simboli određene sredine, ali i odgovornost onih zrelijih; njihov odlazak nagovještava poljuljanost i oslonca. Među sasvim rijetkima, ostao je Salihica. Jednom su ga u toku rata sreli kod Kapetanove Čuprije, kako sav zajapuren hita da se raspita iz kakve mu je famelije novopečeni zet, jer mu se jedna od sestara udala, a da nije ni pitala!? Inače, Salihicno porijeklo veže se za uglednu srebreničku porodicu u kojoj se odvajkada poštovao nekakav red.

Kod nas bi navraćao često. Otac bi me uvijek diskretno napomenuo da mu poslužim jelo. Sjećam se kako sam mu u nekom od niza dolazaka namazala podebelu krišku bestilja i dobila paprenu kritiku od mame – ne zato što sam odrezala puno više hljeba u srazmjeru s količinom namazanog bestilja, nego zato što je kriška bila toliko debela da je nesretnom Salihici bilo teško i zagristi je.

Uh, nevaljalice, kakav ti je to tabijati!?, ciktala je mama u dobro znanoj pozi.

Danas se zaista ne sjećam šta sam htjela postići s tom kriškom osim da u onim danima gladi dobije veći komad hljeba, a kruha smo valjda još uvijek imali za razliku od bestilja kojeg je nevjerojatnom brzinom nestajalo. Znam da sam ga jednom vidjela kako je pojeo cijelu konzervu paštete sa samo jednom kriškom hljeba, naravno, jeo ju je kašikom, dok sam ja u sebi gundala kako se ne radi o časi graha, nego o pašteti, zaboga, pa može se barem tri – četiri kriške namazati iz te jedne konzerve. Eh, dječije misli, moguće je da sam bila malo i ljubomorana na svaki oblik pažnje koju su naši roditelji poklanjali bilo kome osim nama – djeci.

Salihica je uvijek osjećao potrebu da nam se zahvali, a pošto nije imao velikog izbora, dosjetio se da su svakodnevnosti nešto što, istina, nikome nije neophodno da bi preživio pa ipak svako ih je volio čuti te je tako odlučio preuzeti ulogu svojevrsnog izvjestitelja. Preko Salihice znali smo koliko je kamiona humanitarne pomoći ušlo u Grad, koliko su se zadržali i koju vrstu pomoći su dovezli. Sa sobom je uvijek nosio mali tranzistor. Nikad nisam saznala kako je dolazio do baterija, izuzev ako ga nije uključivao samo kad bi dolazio kod nas, pa ipak, morale su se jednog dana potrošiti, i povremeno nas častio slušanjem vijesti sa radio-stanica koje su se mogle uhvatiti. Naravno, srdačno smo mu se zahvaljivali iako se niko od nas nije mogao pouzdati u taj način obavještavanja. Svi smo bili priključeni na neku od mnoštva mini hidrocentrala, improviziranih izvora električne energije, sagrađenih na obližnjim potocima ili kakvoj manjoj rijeci. Pa ipak, takav izvor često je bio dovoljan samo za jednu neonsku sijalicu koja je, posebno zimi, bila preča čak i od svakodnevnih vijesti. Prvi put, kada sam nakon niza godina došla kući, otišla sam do mjesta gdje se nalazila naša hidrocentrala.

Usljed velikih kiša koje su padale početkom jula, voda se počela izljevati preko brane. Naručili smo zaprežna kola i, ni sama ne znam odakle, donosili sve što je trebalo da se popravi put, jer on je javni – svačiji, a brana naša, pa prema tome i odgovornost je na nama. Put i danas stoji, skoro netaknut, na tom mjestu gotovo da se i ne zna da je ikad postojala ikakva brana. Nikad nisam saznala šta se uistinu dogodilo sa našom i nizom drugih hidrocentrala, vjerovatno su ih novi stanovnici oborili. Više nikom nisu trebale. Ali se živo sjećam jedne vijesti koja će umnogome utjecati na naše daljnje živote. Nije više bitno da li sam je čula putem Salihicina radio-prijemnika, ili sa tranzistora koji je bio priključen preko mini hidrocentrale, jer čula sam je, naravno, skoro godinu i pol prije jula devedesetpete. Naime, Bill Clinton, demokrata, izabran je za novog predsjednika Sjedinjenih Američkih Država. Vidjela sam, nakon dugo vremena, nadu i radost na licima odraslih. U tom trenutku nisam mogla ni slutiti da ću ikada vidjeti Billa Clintona uživo, a vidjeću ga i to u Potočarima, pestotinjak metara od naše hidrocentrale.

U ljeto 2003., tada već bivši američki predsjednik došao je u službenu posjetu državi Bosni i Hercegovini. U programu posjete stajao je i jedan za njega, vjerujem, nelagodan zadatak – da odčuti minutu u znak poštovanja prema žrtvama genocida u Srebrenici, a zatim i da otvori Memorijalni centar u kojem su pobijeni sahranjeni nakon ekshumiranja iz masovnih grobnica. Bila sam tu, gorda jer pripadam skupini žena koje traže istinu za svoje pobijene. Bio je tu, bez da nas je gledao u oči. Razumjela sam ga.

Salihicu sam posljednji put vidjela ispred fabrike Akumulatora kada su nas ukrcavali u kamione. Kažu da je viđen živ negdje u Tuzli, ali niko ne govori do kada i od čega je živio.

